

NOKIA SARKOLA

MAAKAAPELIKAIVANNON ARKEOLOGINEN VALVONTA 2016

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	3
1.1	Hankkeen tausta.....	3
1.2	Perustietoa kohteista	3
1.3	Käytetyt metodit	4
2	Havainnot.....	4
3	Yhteenveto.....	8
4	Lähteet.....	9

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Kartta 1. Valvotun kaapelilinjan sijainti

Kartta 2. Valvonnassa tehdyt havainnot A - C

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 09/2016 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

NOKIA SARKOLA, ARKEOLOGINEN VALVONTA 2016

Tiivistelmä

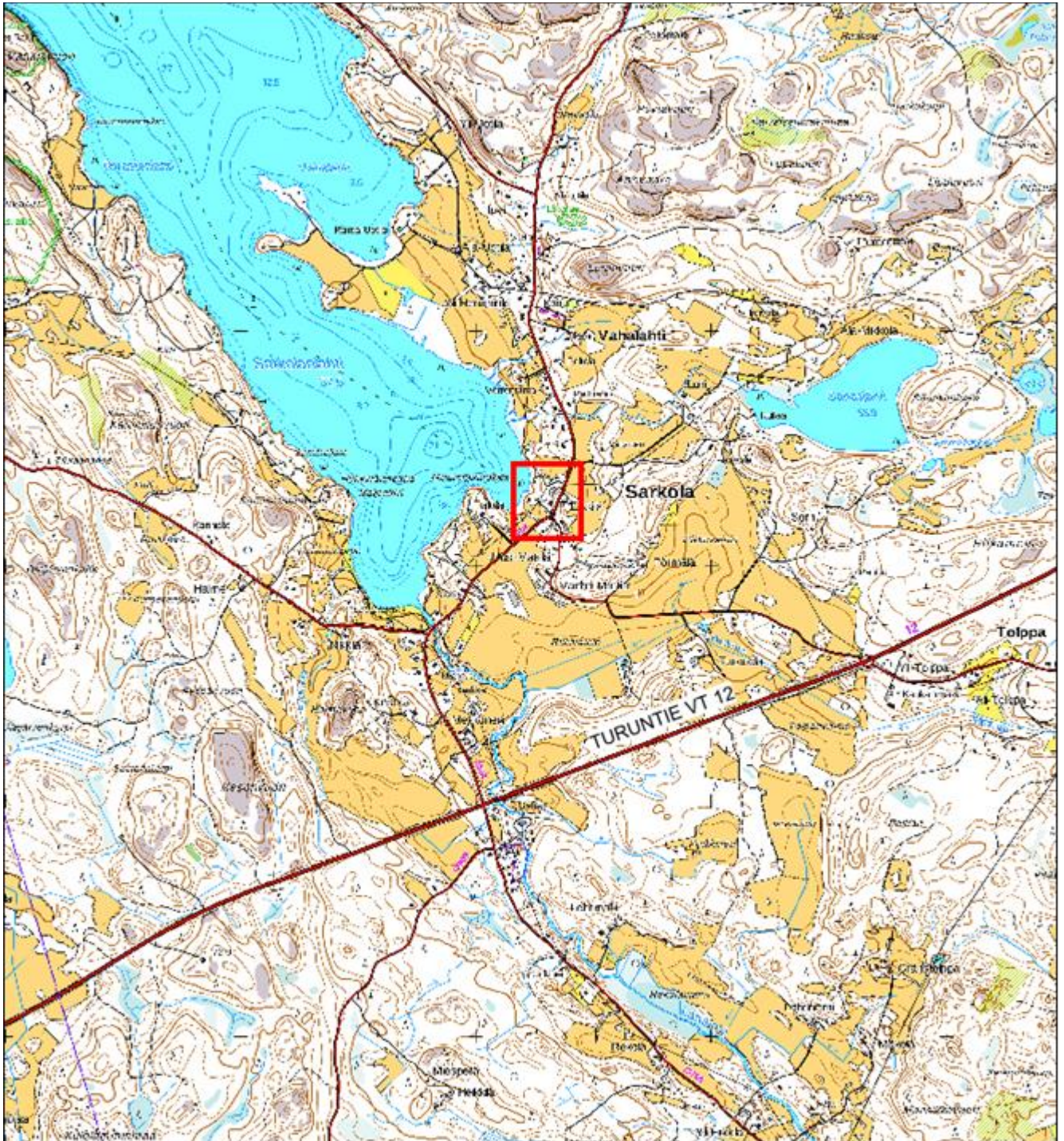
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti kesällä 2016 arkeologisen valvonnan Nokialla, Sarkolan historiallisen kylänpaikan alueella ja Erkkilä 1-nimisen rautakautisen rökkiökohteen läheisyydessä. Valvonta liittyi Elenia Oy:n tekemään maakaapelointiin. Valvonnan tarve on määritelty Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnossa Diar: 81/2016. Valvontaa varten haettiin kohteille tutkimuslupa Museovirastosta (MV/85/05.04.01.02/2016). Valvonnan kenttätyöt tehtiin 20.-21.6. ja 6.7.2016, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Jälkityöt tehtiin syyskuussa 2016. Valvonnan kustannuksista vastasi Elenia Oy. Kaapelikaivannossa havaittu, 1700 – 1800-luvun löytöjä sisältävä kulttuurikerros (havainto C) osoittaa, että Sarkolantien luoteispuolisella muinaisjäännösalueerajauksen mukaisella alueella voi olla säilyneenä kylätontin historialliseen ihmistoimintaan liittyviä kulttuurikerroksia.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohteen nimi:	Erkkilä 1 (muinaisjäännöstunnus 536010043) - kiinteä muinaisjäännös: rautakautinen rökkiökohte Sarkola (Sarcoila) (muinaisjäännöstunnus 1000024404) - muu kulttuuriperintökohte: yhä asuttu historiallinen kylänpaikka
Tutkimuksen laatu:	Arkeologinen valvonta maakaapelointityön yhteydessä.
Tutkijat:	FM Kirsi Luoto
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Kenttätyöaika:	20.-21.6. ja 6.7.2016
Tutkimuksen tilaaja:	Elenia Oy
Kunta/kylä/tila	Nokia/ Sarkola/ 536-434-4-20, 536-434-11-7
Peruskartta:	2123 02
Sijaintikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6814185 - 6814450 I: 300210 - 300405
Tutkimuksen löydöt:	Historiallisen ajan asuinpaikkalöytöjä, joita ei luetteloitu KM-kokoelmiin.
Aiemmat tutkimukset:	Erkkilä 1: 1985 Erkki Renvall inventointi 2002 Vadim Adel inventointi Sarkola (Sarcoila): 2012 Bilund, Helminen ja Jussila inventointi
Raportin säilytyspaikka:	Alkuperäinen raportti Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa, kopio Museoviraston arkistossa.

LÄHESTYMISKARTTA

Ei mittakaavassa.

Kuva 1. Tutkimusalueen suurpiirteinen sijainti merkitty kartalle punaisella rajauksella. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 09/2016.

1 Johdanto

1.1 Hankkeen tausta

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti kesällä 2016 arkeologisen valvonnan Nokialla, Sarkolan historiallisen kylänpaikan alueella ja Erkkilä 1-nimisen rautakautisen röykkiökohteen läheisyydessä. Valvonta liittyi Elenia Oy:n tekemään maakaapelointiin. Valvonnan tarve on määritelty Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnossa Diar: 81/2016. Valvontaa varten haettiin kohteille tutkimuslupa Museovirastosta (MV/85/05.04.01.02/2016). Valvonnan kenttätyöt tehtiin 20.-21.6. ja 6.7.2016, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Jälkityöt tehtiin syyskuussa 2016. Valvonnan kustannuksista vastasi Elenia Oy.

1.2 Perustietoa kohteista

Sarkola (Sarcoila) (1000024404):

Sarkolan kylä (Sarckoila) mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1422 yhdessä Kutalan kylän kanssa Vahalahtea ja Vesilahden Salospohjaa ja Laukkoa vastaan käydyn rajariidan yhteydessä. Kylän nimi esiintyy asiakirjoissa lukuisia kertoja 1400-luvun jälkipuoliskolta lähtien. Vuosien 1540-43 sekä 1560 maakirjoissa Sarkolassa mainitaan 16 taloa. Vuonna 1797 laaditussa isojakokartassa Sarkolan kylätontti (14 taloa) on merkitty yhä asutulle paikalle. Vanhan kylätontin keskiosassa on säilynyt kellarin sekä jonkun rakennuksen jäännökset. Alueella voi olla paikoin säilynyt myös muita vanhempia kerrostumia nykyisten rakennusten väleissä. Kohde on löytynyt Mikroliitti Oy:n vuonna 2012 tekemässä inventoinnissa (Bilund, Helminen & Jusila 2012).

Erkkilä 1 (536010043):

Kulovedestä kaakkoon pistävän Sarkolanlahden kaakkoispohjukassa, Erkkilän talosta noin 90 m luoteeseen ja lahden rannasta noin 60 m päässä olevalla niityllä sijaitsee kaksi kiven- ja maansekaista röykkiötä. Isompi röykkiö on pitkänomainen, kooltaan noin 8 x 5 m ja korkeudeltaan metrin. Pienempi röykkiö on kooltaan 4 x 3 m ja korkeutta sillä on 0,7 m. Se on sammaleen peitossa, ja sen keskellä erottuu iso kivi. Kohde on löytynyt Erkki Renvallin 1985 tekemässä inventoinnissa ja tarkastettu vuonna 2002 Vadim Adelin toimesta (Adel 2002).

1.3 Käytetyt metodit

Työn aluksi valvottavaksi määrätty linjanosa käytiin läpi. Arkeologinen valvonta suoritettiin kaikkialla kylätontin alueella sijaitsevalla maakaapelilinjauksella. Kaivetun kaapeliuran leveys oli pääsääntöisesti noin 70 cm. Kaivutyö eteni arkeologin valvonnassa aina kaivannon pohjasyvyyteen eli noin 100 cm syvyyteen saakka.

Kohdat, jotka osoittautuivat arkeologisesti mielenkiintoisiksi, dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla sekä tekemällä niistä muistiinpanoja. Myös taso- ja profiilikarttojen piirtämiseen oltiin varauduttu, mutta käytännössä tähän ei ollut tarvetta. Valvontaan liittyvät jälkityöt tehtiin syyskuussa 2016. Kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen MapInfo-paikkatieto-ohjelmistoa ja digitaalikuvat arkistoitiin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon Tampereella. Valvonnan yhteydessä esiin tulleita löytöjä ei luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin. Löydöt, jotka ajoittuivat 1700 - 1800-luvulle, dokumentoitiin valokuvaamalla ja poistettiin.

2 Havainnot

Maakaapelilinjauksen kaivuuta edeltäneessä silmämääräisessä havainnoinnissa ei havaittu maanpäällisiä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Valvottu maakaapelilinjaus kulki Sarkolan historiallisen kylätontin läheisyydessä ja alueella pellon ja pihan raja-alueella. Suurin osa valvotusta kaapelikaivannosta oli löydötöntä ja vailla arkeologisesti mielenkiintoisia havaintoja.

Kuva 2. Tummaa tulikukkaan koordinaattien P: 6814453, I: 300393 osoittamassa kohdassa pellon reunassa, Sarkolan kylätontin koillispuolella. (Kuva: Nokia Sarkola 2016:1)

Linjauksen kaivaminen aloitettiin pohjoisesta edeten kohti etelää ja länttä. Valvonnan aloituspisteen (kartta 2, vihreän viivan pohjoisin aloituspiste pellon reunassa, koordinaattien P: 6814453, I: 300393 osoittamassa kohdassa) läheisyydessä havaittiin nupulla olevaa tummaa tulikukkaa (kuva 2). Pellon reunassa kulkevan kaapelilinjauksen itäisimmän osan maannos oli noin 30 cm paksun peltokerroksen alla puhdasta hiesusavea ja savea. Maannos oli hyvin samanlainen kautta koko valvotun linjauksenosan. Noustaessa ylemmille korkeustasoille

maannos muuttui hiekkaisemmaksi. Erkkilän navetan luoteispuolella olevan linjauksenosan maannos oli hyvin sekoittunutta: maannoksessa oli purkujätettä, sekoittunutta multaa ja hiekkaa. Myöhempi maankäyttö lienee sekoittanut navetan luoteispuolisen alueen maannosta (kuva 3). Alueella on sijainnut mm. vanha lietekaivo. (ks. kartta 2)

Kuva 3. Aluetta Erkkilän navetan luoteispuolella, jolla on sijainnut lietekaivo ja jonka maannos on sekoittunutta. (Kuva: Nokia Sarkola 2016:2)

Sarkolantie 562:n kohdalla (tien itäpuolella) maannos oli hyvin sekoittunutta noin kymmenen metrin matkalta taloliittymästä lounaaseen. Paikalla oli nähtävissä vanhan rakennuksen purkujätettä: betonia, tiilen paloja ja muovijätettä (kuva 4). Kyseessä ovat mahdollisesti vanhan navetan jäännökset. Valvotun linjauksen eteläosassa kaapelikaivanto kulki osan matkaa rannassa sijaitsevalle vanhalle meijerirakennukselle johtavan pihatien reunassa, tien lounaispuolella. Valvonnan ainoat, 1900-lukua vanhemmalle ajalle ajoittuvat havainnot A – C tehtiin tämän pihatien varrella olleelta linjauksenosalta. Jäljessä havainnot A – C on esitelty tarkemmin omina kokonaisuuksinaan.

Kuva 4. Kaivuri kaivaa kaapeliuraa omakotitalon pihamaalla. Kaivannossa havaittu maannos oli sekoittunutta ja sisälsi todennäköisesti vanhan navetan purkujätettä. (Kuva: Nokia Sarkola 2016:3)

Havainto A (P: 6814257, I: 300281)

Rantaan vanhalle meijerille, nykyään asuinkäytössä olevalle rakennukselle johtavan pihatien lounaisreunassa kulkevassa kaapelikaivannossa oli 15 – 25 cm syvyydessä ja noin 0,5 m matkalla havaittavissa ruskeaa hiekkaa, jonka seassa oli palanut kivi (kuva 5, kartta 2). Ilmiön ikää on mahdotonta arvioida, sillä maakerros oli löydötön. On kuitenkin todennäköistä, että palanut kivi liittyy Sarkolan historiallisen kylänpaikan 1900-lukua vanhempaan ihmistoimintaan.

Kaapelikaivannon lounaisprofiili löytöpaikalla:

- 0 – 10 cm sora
- 10 – 13 cm ruskea hiekka
- 13 – 15 cm vaalea hiekka
- 15 – 25 cm ruskea hiekka, seassa palanut kivi
- 25 – 80 cm savi

Kuva 5. Kaapelikaivannon lounaisprofiili havaintokohdassa A. (Kuva: Nokia Sarkola 2016:4)

Havainto B (P: 6814236, I: 300299)

Läheltä Sarkolantien ja rantaan johtavan pihatien risteystä, pihatien vierestä penkereeltä, tien lounaispuolelta, löydettiin 15 – 35 cm syvyydeltä olevasta mullansekaisesta hiekasta tiilenpaloja, nuorta astialasia sekä kaksi punasavilautasen kappaletta (ks. kartta 2). Astiankappaleet oli koristeltu bolussavella ja lasitettu (kuva 6). Havainto esiintyi kaapelikaivannossa noin 0,7 m matkalla.

Kaapelikaivannon lounaisprofiili löytöpaikalla:

- 0 – 15 cm turve
- 15 – 35 cm mullansekainen hiekka, seassa tiilenpaloja, nuorta astialasia ja kaksi punasavilautasen kappaletta
- 35 – 80 cm kellertävä hiekka

Kuva 6. Kaksi bolussavella koristeltua, lasitettua punasavilautasen kappaletta, jotka löytyivät kaapelikaivannosta, sekoittuneesta kontekstista. (Kuva: Nokia Sarkola 2016:5)

Havainto C (P: 6814225, I: 300306)

Sarkolantien ja rantaan johtavan pihatien risteyksestä, pihatien reunasta, tienristeyksen lounaispuolelta, löydettiin 25 – 55 cm syvyydeltä ja noin 1 m matkalta tummanruskeaa hiekkaa, jonka seassa oli palaneita kiviä, tiilenkappaleita ja taso- ja astialasia. Löydöt voidaan ajoittaa löyhästi 1700 – 1800-luvulle.

Kaapelikaivannon lounaisprofiili löytöpaikalla:

0 – 12 cm tiesora

12 – 25 cm hiekka

25 – 55 cm tummanruskea hiekka, seassa 1700 – 1800-luvun asuinpaikkalöytöjä

55 – 80 cm savi

Kuva 7. Kaapelikaivannon lounaisprofiilia havaintokohdassa C. (Kuva: Nokia Sarkola 2016:6)

Kuva 8. Havaintokohdasta C, tummanruskean hiekan seasta tehtyjä löytöjä. (Kuva: Nokia Sarkola 2016:7)

3 Yhteenveto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti kesällä 2016 arkeologisen valvonnan Nokialla, Sarkolan (Sarcoila) historiallisen kylätontin alueella. Valvonta liittyi Elenia Oy:n tekemään maakaapelointiin. Valvonnassa Sarkolantien ja rantaan vanhalle meijerirakennukselle johtavan tien risteyksen lounaispuolella havaittiin historiallisen kylänpaikan todennäköisesti 1700-1800-luvuille ajoittuvaan ihmistoimintaan liittyviä merkkejä.

Kaapelikaivannossa havaittu, 1700 – 1800-luvun löytöjä sisältävä kulttuurikerros (havainto C) osoittaa, että Sarkolantien luoteispuolisella muinaisjäännösalueerajauksen mukaisella alueella voi olla säilyneenä kylätontin historialliseen ihmistoimintaan liittyviä kulttuurikerroksia.

Tampereella 28.9.2016

Kirsi Luoto

Kirsi Luoto
FM, arkeologi

4 Lähteet

Sähköiset lähteet:

Museovirasto, Kulttuuriympäristön tutkimusraportit.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/raportti/read/asp/r_default.aspx (20.7.2015)

Museovirasto, Muinaisjäännösrekisteri.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx (20.7.2015)

Liite 1. Digitaalkuvaluettelo

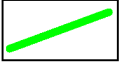

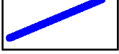
Kuvannut Kirsi Luoto 2016. Kuvat on arkistoitu Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon.

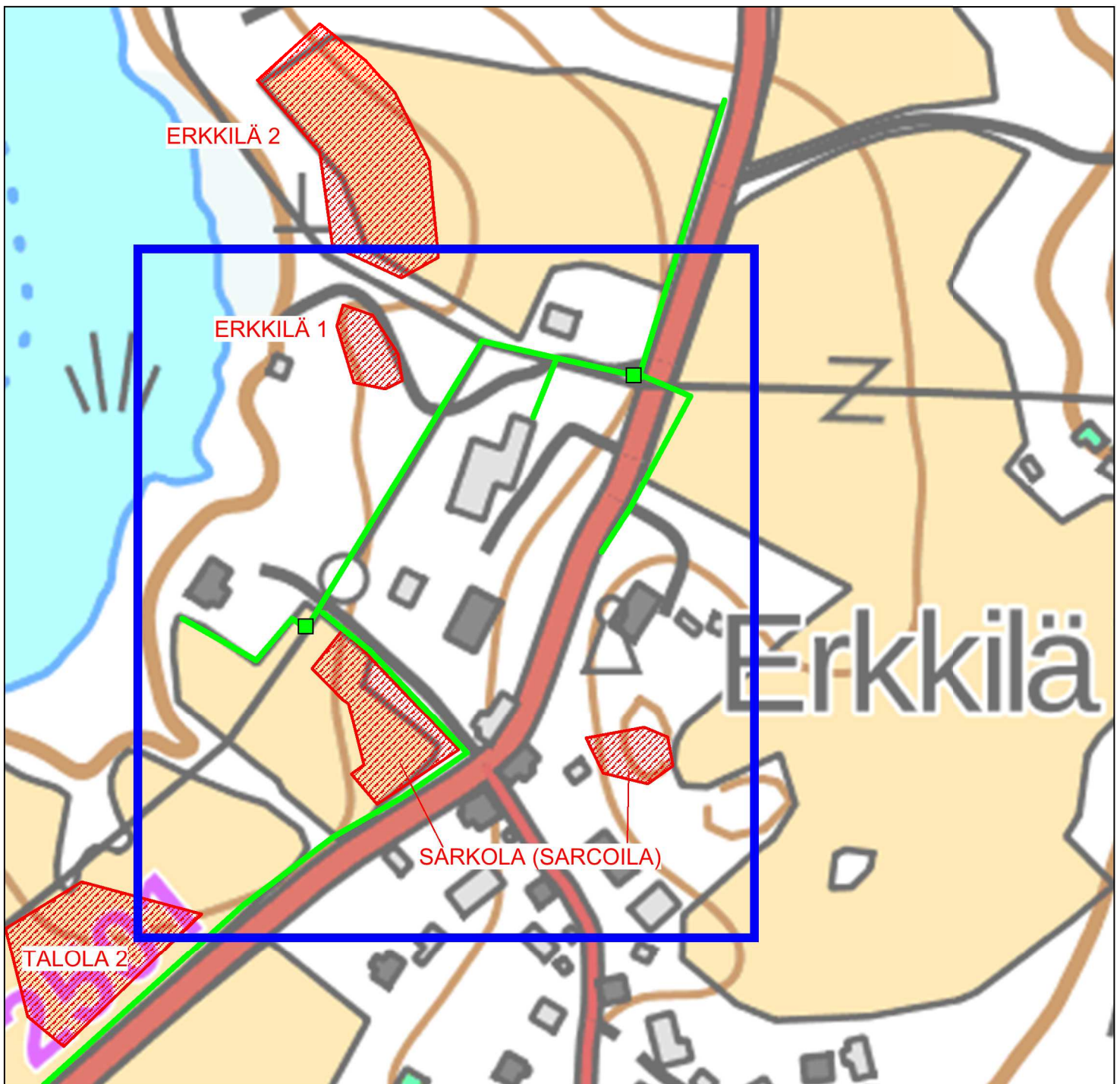
Kuva	Aihe	Kuvattu suunnasta	Pvm
1	Tummaa tulikukkaa valvottujen linjausten pohjoispuolella, pellon reunassa.	itä	20.6.
2	Aluetta Erkkilän navetan luoteispuolella.	lounas	21.6.
3	Kaivuri kaivaa kaapeliuraa omakotitalon pihamaalla.	etelä	21.6.
4	Kaapelikaivannon lounaisprofiili havaintokohdassa A.	koillinen	21.6.
5	Kaksi bolussavella koristeltua, lasitettua punasavilautasen kappaletta havaintokohdasta B.	-	28.9.
6	Kaapelikaivannon lounaisprofiilia havaintokohdassa C.	koillinen	21.6.
7	Löytöjä havaintokohdasta C.	-	28.9.

NOKIA SARKOLA
MAAKAAPELILINJAN ARKEOLOGINEN VALVONTA

Kirsi Luoto 2016

Kartta 1. Valvonnan alaisen kaapelilinjauksen sijainti.

- kiinteä muinaisjäännös
- kaapelilinjaus
- jakokaappi tai puistomuuntamo
- viivan rajaaman alueen kaapelilinjauksilla tehtävä arkeologista valvontaa
Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnon Diar: 81/2016 liitekartan 1 mukaan

Kirsi Luoto 2016

Kartta 2. Valvonnassa tehdyt havainnot A - C

- kiinteä muinaisjäännös
- kaapelilinjaus
- jakokaappi tai puistomuuntamo
- sekoittunut maa
- havaintokohdat A - C

